

Mastenbroek: 'Sluisbuurt moet juist iets nieuws toevoegen aan Amsterdam'

5 april

Architect Bjarne Mastenbroek kan zich op geen enkele manier vinden in de kritiek van architecten Sjoerd Soeters en Rudy Uytenhaak op de plannen van de gemeente Amsterdam voor de Sluisbuurt. Het gaat er wat Mastenbroek betreft om dat er steeds iets nieuws aan de stad wordt toegevoegd, juist dat maakt Amsterdam tot wat het is. Daarnaast bevat de kritiek van Soeters en Uytenhaak wat hem betreft een aantal feitelijke onjuistheden. Mastenbroek was aanwezig bij de tweede debatavond, die Arcam rond de hoogbouwwijk organiseerde, en reageert in het onderstaande verslag op de kritiek.

Het artikel 'Geef mij maar Amsterdam, dat is mooier dan Dubai' was de opmaat voor het tweede debat over de ontwikkeling van de Sluisbuurt in Amsterdam, georganiseerd door Arcam. In dit debat mocht Sjoerd Soeters uitgebreid zijn alternatieve plan presenteren.

Ik schreef al een brief met mijn bezwaren op zijn plan, want het stoorde mij enorm dat hij de feiten verbuigt om zijn gelijk te halen. Rudy Uytenhaak leidde de presentatie in met simpele rekensommen die aan alle kanten rammelden. Een belediging voor de complexiteit van serieuze stedenbouw. Overigens wel aandoenlijk was de bewering dat waar de stad met een heel team van ontwerpers anderhalf jaar over had gedaan, zij beter konden in een kerstvakantie. Superknap!

De tunnelvisie die zij presenteerden is zo hermetisch en fataal voor andersdenkenden, zonder enige flexibiliteit en met een professoraal aplomb dat je aan het einde van hun betoog niet anders kunt concluderen dat de Amsterdamse stedenbouw 'af' is. Gesloten bouwblokken, zes verdiepingen hoog, je ruikt de spuitjes en iedereen kan naar huis. Zo moet het dus en niet anders. Kortom, de 'live' presentatie was nog erger dan ik had verwacht.

Het 'moderne leven' past hier helemaal niet meer in! Net zomin als het niet past in alleen de binnenstad van Amsterdam, van Venetië of Parijs. Historische binnensteden zijn keihard afhankelijk van heel veel meer stad eromheen om te kunnen functioneren. Dat maakt Amsterdam ook zo gaaf. Dat we de oude binnenstad hebben én NDSM, de Watergraafsmeer, Westerdoks- en Oosterdokseiland, de Houthavens, de oostelijke eilanden, de Pijp, de Westelijke tuinsteden, de tuindorpen, Oud-Zuid, en de Jordaan.

Verschillende tijden, verschillende concepten, en ja, er zijn er bij die minder bevallen. De Bijlmer, Sloterdijk, delen van Zuidoost en Noord. Juist daarom is het Sluisbuurtplan volgens mij interessant. Want het verenigt een aantal karakteristieken van de meer geslaagde wijken en voegt nieuwe elementen toe die passen in deze tijd. Het varieert op dat wat Amsterdam bijzonder maakt, zonder in een kopie te vervallen. Dat we meer hoogbouw krijgen op zo'n fenomenale plek qua vergezichten. Meer groen dichtbij de woningen, meer variatie en

functiemenging dan in de wijken waar we dit missen.

Soeters' probleem werd ook meteen duidelijk aan het begin van zijn betoog. Hij had iets gezien van het gemeentelijke ontwerp van de Sluisbuurt en was meteen ongelooflijk boos geworden; 140 meter hoog, 'hoe durven ze', belachelijk! On-Amsterdams en weg met de eeuwenlange traditie. Hij was zo geëmotioneerd over de hoogte en het feit dat de bouwblokken soms deels open waren dat ie *blind* ging. En daar ging het mis.

Wat volgde was een litanie van verwijten en misconcepties die, en daar schrok ik van, verdomd veel lijken op de methoden die bijvoorbeeld Trump, Farrage en Baudet gebruiken.

Je maakt je boos, valt aan en gebruikt *fake news*, alternatieve feiten, onwaarheden, die het altijd goed doen tegenover mensen die niet goed ingewijd of bang zijn. Bang voor hoogte, bang voor nieuw, bang voor anders. En als het om complexe materie gaat werkt dat in hun voordeel. Je kan de zaak dan versimpelen en ridiculiseren, geen hond die de waarheid kan achterhalen zolang je de rookmachine maar laat blazen. En dat deed hij.

Het wordt tijd om een paar feiten te ontkrachten.

De UNESCO-status van de Amsterdamse binnenstad

Het plan zou een bedreiging zijn voor de UNESCO-status van de binnenstad. Ongelooflijk dat men dat durft te beweren. De afstand tussen hartje Sluisbuurt en centrum is vierenhalve kilometer! Vanuit elk punt van de historische binnenstad is een toren van 140 meter hoog in de Sluisbuurt een stipje aan de horizon. Om het iets inzichtelijker te maken. Elk gebouwtje van vierenhalve meter hoog dat honderd meter van je af staat, ontnemt je al het zicht op een toren in de Sluisbuurt van 150 meter hoog. Het is dus totaal onmogelijk om ook maar een glimp van deze torens te zien vanuit 'UNESCO-gebied'.

Het is daarenboven onzinnig te beweren dat de UNESCO-commissie hier bezwaar tegen heeft. Het zijn echt geen scherpstijpers want een UNESCO-status gaat over iets anders; over samenhang, structuur enzovoort, en een modern gebouw, zelfs in een UNESCO-gebied, hoeft geen beletsel te zijn. Het is opportuun geklets dat je overigens veel vaker hoort. De UNESCO-status gebruiken om je gelijk te halen.

Bezinning

Het alternatieve plan zou veel beter scoren qua bezinning. Dit is aantoonbaar niet waar en het plan Soeters heeft het grote probleem dat het door zijn geringere hoogte overal erg dicht bebouwd is, met als gevolg dat de bouwblokken, ongeveer 60 bij 75 meter groot, een gebouwdiepte moeten hebben van minimaal 15 meter om maar in de buurt te komen van het aantal woningen. Het binnenhof is dus niet veel groter dan 30 bij 45 meter en daar komt grote delen van het jaar geen spat zonlicht.

Hoekwoningen

Dertig kleine bouwblokken hebben 120 hoeken (vier per bouwblok) en in die hoeken kun je geen woningen maken die goed, tweezijdig, georiënteerd zijn. Elke hoek is in oppervlakte meer dan 200 vierkante meter groot dus daar zitten minstens twee woningen in, vaak drie en dit leidt tot 120 (hoeken) x 6 (verdiepingen) x 2,5 (woningen) die lastig zijn. Dat zijn 1.800(!)

woningen en dat is 36% van het totaal aantal woningen die best wel een probleem hebben. Dat is niet mis.

Ogen op de straat

Het alternatieve plan zou veel meer sociale controle op straatniveau hebben omdat de woningen niet in hoogbouw gegroepeerd is. Tegelijkertijd beweert Uytenga dat die torens niks opleveren omdat maar 3 tot 10 procent van de mensen daar komt te wonen. Ten eerste klopt die rekensom niet, maar belangrijker is dus de vraag; waar zit dan die andere 90-97 procent? Precies, net als in Soeters' plan ook met hun ogen op de straat.

Gesloten bouwblokken

Volgens de heren is het gemeentelijke plan zo slecht omdat open bouwblokken niet werken. Maar kijk door je oogharen en je ziet dat dit feitelijk ook gesloten bouwblokken zijn, alleen veel beter geproportioneerd. Het zijn ongeveer tien grote bouwblokken met alleen hier en daar een kleine doorgang naar de binnenhoven en in afmetingen vergelijkbaar met die van de grachtengordel. Elk blok moet ongeveer 500 woningen huisvesten, tien blokken maakt 5.000 woningen, en dit komt ook goed overeen met de blokken in de westelijke grachtengordel. Door een deel in hoogbouw te stoppen kun je op andere plekken lager gaan en dat heb je wel nodig want de straatprofielen zijn niet zo riant als op de gracht. Een mooie variatie dus en hoezo geen Amsterdams plan?

Jane Jacobs

Soeters plaatst de parkeergarages en de hogeschool buiten de wijk en hiermee spreekt hij grandioos Jane Jacobs tegen die hij juist aanhaalt ter ondersteuning van zijn argumenten. Deze dame woonde ruim 30 jaar in de stad waar de hoogbouw zo ongeveer is uitgevonden, New York, en zij was een hartstochtelijk pleitbezorgster van hoogbouw en een dynamische, gemengde stad met intensief gebruik van de straten.

Een interessante stad is er vaak een van talloze inconsequenties, terwijl Soeters elke 'oneffenheid' denkt te kunnen gladstrijken. Laat dat nu juist de belangrijkste misrekening van bijvoorbeeld de Bijlmer, de Westelijke tuinsteden of Venserpolder te zijn. In die zin is niets wat het lijkt en kun je Soeters' plan eerder daarmee vergelijken en het gemeentelijke plan met meer commerciële uitbreidingen zoals de Pijp of de Grachtengordel. Het lijkt de hoge dichtheid niet louter te willen oplossen maar zet dit probleem, deze 'zwakte', om in meerwaarde. Dat is volgens mij de kracht van het plan en daarmee zo Mokums als het maar kan.

De naïviteit en het bedrog waar Soeters de gemeente van beticht zie ik eerder in zijn plan terug. Het is een complete ontkenning van hedendaagse, stedelijke diversiteit en degradeert mensen tot lijdend voorwerp van verdichting, risicomijdend gedrag en efficiency. Blijkbaar mag een stad geen ambities meer hebben, maar is ze verplicht haar burgers een haalbare eenheidsworst voor te schotelen.

Bjarne Mastenbroek
Architect SeARCH